

УДК 821.162:1-31

Ірина Міщук

ORCID 0000-0002-2650-3402

АВТОРСЬКЕ СВІТОБАЧЕННЯ ЛЕОПОЛЬДА БУЧКОВСЬКОГО В ПОВІСТІ «ВЕРТЕПИ»

***Анотація.** Автором зазначено, що через авторські експерименти з часом та немотивовані зміни перспективи нарації представлений художній світ сприймається навіть не як мозаїка чи колаж, як зауважують майже всі дослідники, а як калейдоскопічні образи, змінні у часі й просторі. Обумовлено, що такого типу конструювання моделей світу та їх перцепції історики літератури називають «стереометричними». Вказано, що фрагментарне світосприйняття корелюється з рівнем нашої обізнаності щодо оточуючого світу, є метафорою стану наших знань та способу їхнього формування. Обумовлено, що письменник неодноразово називає свої твори документами, основою яких є власна пам'ять і теперішнє розуміння переосмислених подій, а також спогади інших очевидців. Зазначено, що простір у прозі Бучковського, попри внутрішній динамізм, має ознаки обмеженості й замкненості. Зазначено модифікації простору визначаються героями творів та їхніми долями, що є додатковим свідченням новаторства письменника. Обумовлено, що згадана обмеженість символічно нагадує про детермінацію людської екзистенції та неможливість змін. Вказано, що письменник робить спробу об'єктивувати перспективу нарації та показати багатогранність людської особистості та різні способи її перцепції, з іншого – образи набувають багатозначності та певної розмитості, як і весь представлений художній світ творів. Автором підкреслено, що характерні письменництву Бучковського універсалізуючі узагальнення дозволяють читачеві зрозуміти, що в умовах воєнного часу смерть і злочин не мають національності. Обумовлено, що Леопольд Бучковський був глибоко вкорінений у світ культурного пограниччя, тонко відчував його органічні форми і, власне, почав творити, аби передати (спочатку в музиці, живописі, а потім і в слові) унікальне живе багатоголосся, яке становило неповторну якість його галицько-подільського краю.*

Ключові слова: діалог, поліфонія, «Вертепи», поліетнічність, пограниччя, ідентичність.

Інформація про автора: Міщук Ірина Олегівна, студентка 2 курсу магістратури, кафедра полоністики, Інститут філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Електронна адреса: iramishyk1999@gmail.com

Iryna Mishchuk

AUTHOR'S WORLDVISION OF LEOPOLD BUCHKOVSKY'S IN THE NOVEL «WERTEPY»

Abstract. *The article reveals the features of the “dialogic” creative method of the Polish writer Leopold Buchkowski, which was formed under the influence of the polyethnic environment in the region of the Polish-Ukrainian cultural border. In the novel “Wertepy” the writer creates a polyphonic image of a “small motherland”, in which each Other is a representative of another nationality and has his own voice, which is not a subject to the author’s speech, and the dialectic of “native” and “foreign” is devoid of ethnocentric motivation and is expressed in an opposition of “local” - “non-local”. It is noted that the artistic world of Leopold Buchkovsky, which was perceived by the artist as a multinational mosaic and to which he gave his own meanings, has been completely destroyed. It is pointed out that the characteristic feature of Leopold Buchkovsky’s artistic method is the versatility and ambiguity of the ethnocultural model of the art world, which results in different reading and a wide range of interpretations of the presented material. It is noted that his works are constructed in such a way that “the reader does not always have to perceive the world according to the author’s intentions”, on the contrary, he has the opportunity to “endow it with his own hypothetical structure, see in it what he considers important and valuable.” It is stipulated that the leading themes and dominant problems of Leopold Buchkovsky’s prose are extremely philosophical and universal issues of dramatization of the fluidity of the world, ephemerality of thinking, visions, inner states, and finally memory. It is stipulated that the author’s principle determines the specificity, uniqueness and originality of the work, begins with the author’s personality, which is the semantic foundation of literature. It is noted that in*

L. Buchkovsky's "Wertepy" a certain plot sequence is preserved, it is possible to notice the lack of integrity of the presented images. It is stated that the space presented in the work, in which events unfold, is always clearly defined and limited by certain frameworks. It is pointed out that the space of Leopold Buchkovsky's work, despite its anthropocentrism and secondary nature, is marked by extraordinary picturesqueness and sensuality, which have nothing to do with artistic decoration.

Key words: *dialogue, polyphony, "Wertepy", polyethnicity, frontiers, identity.*

Information about author: *Mishchuk Iryna, 2nd year master's student, Institute of philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv.*

E-mail: *iramishyk1999@gmail.com*

Iryna Mischuk

AUTORSKI ŚWIATOPOGLĄD LEOPOLDA BUCZKOWSKIEGO W POWIEŚCI WERTEPY

Abstrakt. *Ze względu na eksperymenty Buczkowskiego z czasem i niezmotywowane zmiany perspektywy narracji, przedstawiony świat i nie jest postrzegany nawet jako mozaika czy kolaż, jak zauważają prawie wszyscy badacze, ale jako obrazy kalejdoskopowe, zmienne w czasie i przestrzeni. Wskazuje się, że fragmentaryczny światopogląd koreluje z poziomem naszej świadomości otaczającego nas świata, jest metaforą stanu naszej wiedzy i sposobu ich kształtowania. Zastrzega się, że pisarz wielokrotnie nazywa swoje prace dokumentami w oparciu o własną pamięć i aktualne rozumienie przemyślanych wydarzeń, a także wspomnienia innych naocznych świadków. Zwraca się uwagę, że przestrzeń w prozie Buczkowskiego, pomimo wewnętrznego dynamizmu, nosi znamiona ograniczenia i izolacji. O tych modyfikacjach przestrzeni decydują bohaterowie i ich losy, co jest dodatkowym dowodem innowacyjności pisarza. Twierdzi się, że pisarz stara się zobiektywizować perspektywę narracji i pokazać wszechstronność ludzkiej osobowości i różne sposoby jej postrzegania, z drugiej strony - obrazy nabierają niejednoznaczności i pewnego rozmycia, podobnie jak cały prezentowany świat sztuki. Autor podkreśla, że uniwersalizujące uogólnienia charakterystyczne dla twórczości Buczkowskiego pozwalają czytelnikowi zrozumieć, że w warunkach wojny śmierć i zbrodnia nie mają narodowości. Wynika to z faktu, że Leopold Buczkowski był głęboko zakorzeniony w świecie*

granic kulturowych, subtelnie odczuwał jego organiczne formy i faktycznie zaczął tworzyć, aby przekazać (najpierw w muzyce, malarstwie, a potem w słowach) wyjątkową żywą polifonię, która była wyjątkową cechą regionu, gdzie on mieszkał.

Słowa kluczowe: dialog, polifonia, Wertepy, polietniczność, granice, tożsamość.

Nota o autorze: Miszczuk Iryna, studentka II roku studiów magisterskich, Katedra Polonistyki, Instytut Filologii, Narodowy Uniwersytet imienia Tarasa Szewczenki w Kijowie.

E-mail: iramishyk1999@gmail.com

Постановка проблеми в контексті сучасної філологічної науки та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. У «Вертепах» образ світу пограниччя був повний, складався з різнорідних начал, тут дія переноситься до єврейського містечка Шабасової, розташованого поблизу Долинощасної, а акцент падає на двосторонній конфлікт: євреї – німці, останні ж здобувають підтримку в українських націоналістів з УПА. Свідомо спрощується картина світу, схематизуються взаємини у ньому (існує лише вистежувач і той, кого вистежують), амбівалентність етико-філософської оцінки явищ замінюється вимушеним категоризмом. Проте у подільському світі Л. Бучковського немає мови про геройство, лицарський подвиг чи місіонерство на «кресах», відсутня й апокаліптична міфологія провини і кари, що визначає міжетнічні взаємини. Тут панує, швидше, жертвна настанова «підставити ліву щоку», аби зберегти людське обличчя у нелюдській дійсності. Вчинки головних героїв (а це група єврейських партизанів, що вціліли у погромах) визначаються потребою захисту неповторного людського життя у вирі нищення, а відтак – пошуком «свого» місця у деградованому світі війни, місця прихистку й порятунку на шляху безупинної втечі.

Аналіз найновіших публікацій з теми дослідження. Активно вивчалася й досліджувалася проблема художнього часопростору

насамперед в літературознавстві. Багато з наукових праць Д. С. Ліхачова, Ю. М. Лотмана, М. М. Бахтіна та інших присвячено трактуванню цього поняття, його розумінню, визначенню та функціям у художньому творі. Цікаву та глибоку концепцію запропонував М. М. Бахтін. Широкого висвітлення проблеми хронотопа здобули, звичайно після праць М. Бахтіна, в дослідженнях А. Гуревича, О. Лосева, Ю. Лотмана, Ю. Манна, В. Топорова та інших вчених.

Визначення раніше не вивчених частин загальної проблеми або напрямків дослідження. Проаналізована література не містить в необхідній мірі всі аспекти напрямку дослідження. Тому для більш детального аналізу окресленого проблемного напрямку дослідження нами була вибрана дана тема роботи.

Мета статті – проаналізувати представлення авторського світобачення Леопольда Бучковського в повісті «Вертепи».

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. «Межа, – писав М. Бахтін, – це зона, де відбувається найбільш напружене і продуктивне життя культури» [1, с. 177]. Поліетнічне пограниччя – універсальна модель такої межі, що втілює, за С. Ульяшем, ідею багатоголосся, найповніше реалізує «діалогічний характер буття, який полягає у постійному взаємообміні різних точок зору» [1, с. 15]. Пограниччя постає перед нами як своєрідний мікрорівень світової поліфонії, адже «діалогічні межі перетинають усе поле живого людського мислення» [1, с. 316], проходять навіть на рівні окремого слова, висловлювання, «слово (взагалі будь-який знак) міжіндивідуальне. Все висловлене, виражене перебуває поза «душею» мовця, не належить йому» [1, с. 317]. Ми живемо у світі «чужих слів» які складають інтегральну частину нашого індивідуального Я, одночасно вказуючи на вихід цього Я поза власні межі. «Чуже слово», – як стверджує М. Бахтін, – завжди належить Іншому» [1, с. 310–323].

Міркування видатного вченого підводять до думки про те, що життя на межах є універсальною формою людського існування. Наше Я завжди межує з Іншим, ідентифікується та пізнає себе

лише у відношенні до нього: «Я пізнаю себе і стаю самим собою лише розкриваючи себе для іншого, через іншого і за допомогою іншого» [1, с. 329], – писав учений. У призмі такого всеохоплюючого діалогізму постає образ людини, поділеної на безкінечне число внутрішніх територій, кожна з яких у свою чергу потенційно є пограниччям: «Людина не має внутрішньої суверенної території, вона вся і завжди на межі, зазираючи всередину себе, вона дивиться в очі іншому, або ж очима іншого» [1, с. 329]. Тож поняття пограниччя виражається лише через категорію Іншого і без неї втрачає сенс.

Наратор є фактично невіддільний від етосу цієї спільноти, тому «оповідає світ» немовби зсередини самих його явищ, не коментуючи його, а водночас дозволяючи кожному з «інших голосів» повноцінно висловитися за себе. «Автор не повинен відкриватися» [3], – це один з головних принципів діалогічного методу Л. Бучковського, який остаточно сформується у його повоєнній новаторській прозі.

Події 1939 року стали початком розкладання розшарованого та багатонаціонального кресового світу «Вертепів». Уже наступного року починаються репресії та насильницька деконструкція суспільно-політичної системи польсько-українського пограниччя. Ще одним ударом по традиційному устрою спільноти Кресів стала фашистська окупація. У другому романі-документі, все на це вказує, події відбуваються восени 1942 року – часи знищення єврейських гетто й активізації формувань Української повстанської армії.

Тонка багатовимірність світосприйняття відбилася у відчутному «на дотик, смак і запах» житті-бутті «Вертепів» – першої повісті митця, конфіскованої цензурою 1937 року за «неправдивий» (бо неприкрашений!) образ галицького села. Глибоку ліричність письма відзначив у повісті К. Вика, назвавши «Вертепи» «дивним автобіографічним поетизуванням» [25, с. 302]. Подібно З. Трішка визначає «Вертепи» «рапсодичною повістю», в якій «проза наближається до поезії» [33, с. 85.].

Етнічно Інший сприймається у «Вертепах» як органічна і невід’ємна частка «свого» світу. Герої несвідомо присвоюють культурні особливості одне одного, створюючи синтезований варіант пограничної культури: дівчата охоче співають як польських, так і українських пісень; селяни беруть участь в аматорській драматичній виставі, що її українською мовою ставить ксьондз Жупан, причому на прем’єру сходяться два сусідні села (греко-католицьке і община старовірів); люди відвідують проповіді і в церкві, і в костелі, а в кооперативній крамниці вивішені в один ряд польський Орел, портрети Пушкіна і Шевченка.

Мешканців краю об’єднує спільне почуття «тутешності», яке визначає досить герметичне середовище «свого», протиставлене зовнішньому «чужому». Питання «Ви тутешній / нетутешній?» найчастіше ініціює діалог з незнайомими людьми та визначає характер взаємин з ними, у той час як етнічна «інакшість» для місцевих жителів впливає з одвічного порядку речей. У світі Долинощасної склалася своєрідна ієрархія добрих і злих сил: є свої священники (Жупан, Самосачинський), свій цілитель (Гжибняк), свої лиходії (Жарновецький, Деркач), свій злодій (Гук), своя причинна (Анелька Безданська) тощо.

Кожен з них так чи інакше є добрим / злим, заслуговує на похвалу / осуд місцевої громади, проте всі вони є частиною свого, близького, зрозумілого світу. Натомість, прибулець Шеремета, який прагне осісти в селі, наражається на опір значної частини мешканців, яка не бажає приймати нетутешнього. Шеремета потерпає від облудного вїйта, а також стає своєрідним «цапом відбувайлом» – причиною всіх нещасть сільської громади: «Люди бунтувалися; рано-вранці до Жарновецького прийшла делегація з вимогою негайно вигнати Шереметів з села. На їхню думку, все нещастя Шеремета приніс [...] – викинь із села чужинців» [13], – безжально прирікає прибульців багатонаціональний колектив села, для якого Шеремета і його

син – чужі, невідомі, отже, потенційно є носіями небезпеки для сформованого світу Долинощасної.

«Тутешність» у художньому світі Л. Бучковського є головною формою самовизначення, вищою за релігійні відмінності (мирно співіснують тут римо- і греко-католики, євреї й православні-старовіри), а «багатомовність» – «польсько-русинська мішанина з єврейським відтінком», як визначає її автор, є формою зрозумілої всім «людської мови» [24, с. 199.].

Проте варто пам'ятати, що пограниччя – це не лише дифузія культур, а й терен, де гостро постає проблема ідентифікації. Процес окреслення самототожності протікає як необхідність «вирізнитися» на тлі Іншого, що неблаганно призводить до формування автостереотипу і стереотипів інших спільнот. На пограниччі, як відзначає Т. Цивьян, «самоідентифікація орієнтується не лише і навіть, можливо, не стільки на себе, на підтримку власної стабільності, а на чужого, тобто на те відображення, яке і уможливило знайомство з самим собою» [20, с. 11.]. Подібно і літературний образ Іншого найчастіше є своєрідним «кривим дзеркалом», в якому відбивається автопортрет Я. У прозі пограниччя він найчастіше постає у взаємовіддзеркаленні стереотипу й автостереотипу, таким чином, руйнуючи обидва.

Тепер образ дійсності складається з важкого мерехтіння кадрів – вихоплених фрагментів лісу, річки, поля, розмитого шляху – що виринають перед очима загнаної людини-втікача. З барв вирізняються лише контрастні: біла, чорна й червона, найчастіше у межах ряду: сніг-земля-пожежа або тіло-зброя-кров. Людина, дерево, поле – це «елементарні чинники» [23], на які розпався цілісний світ із початком геноциду. Л. Бучковський прагне досягнути ці окремі відчужені елементи, аби з уламків скласти зримий образ втраченого Дому.

Відчуття Дому для приречених на вигнання чи й загибель – це довіч не тривання рідної землі, яка існує й існуватиме попри смерть одних людей і духовне звиродніння інших, тепло ближ-

нього, який залишається поряд попри знецінення всіх людських духовних надбань.

Як бачимо, катастрофа «кресів» під пером Л. Бучковського набуває ціннісного виміру – міжетнічна війна, геноцид – це «безсвіття», крах світу (як космосу-дому, протиставленого хаосу) в самій людині, поразка людства, що допустилося розквіту звироднілих форм самоствердження – насилля, нищення, поневолення.

Пригадаймо, що ХХ століття визначається зокрема як ера «бездомності»: людина новітнього часу переживає «втрату відчуття дому у світі, космологічної певності» [2, с. 46.] (М. Бубер) через кризу взаємин з Іншим (Е. Левінас). Війна, Голокост, етнічні конфлікти, депортації середини ХХ століття, що означували згадану кризу, формували і своєрідність літератури пограниччя, в якій втрата поліетнічної «малої вітчизни», вигнання з ландшафту рідної культури постає як уособлення долі європейця, що назавжди і внаслідок власної фатальної провини віддаляється від джерел «рідної Європи».

За принципом класичного діалогічного багатоголосся Л. Бучковський будує текст у сценах суперечок морального плану. Інша справа, коли йдеться про невизначеність людського стану, найчастіше про неможливість дізнатися правду про долю людей, про обставини їхньої насильницької смерті. Про те, що скоєно і коїться, суперечливо розповідають різні особи – хтось із них щось бачив, а хтось від когось щось чув, – а чи так воно сталося, чи інакше, невідомо. І ось тут Л. Бучковський вдається до багатоголосся/свідчень, що його, як прийом, призначено для створення стереофонічного зображення епохи. Суперечливі голоси/свідчення про ту саму подію характеризували час, трагедійність якого полягала і в тому, що зникали люди в невідомість, зникали навіть із пам'яті живих, які воліли принаймні хоч знати, де і як загинули їхні близькі.

Усіх мешканців села об'єднує лише спільне почуття «тутешності» – приналежності до локальної громади, яка у своїх межах випрацьовує власні цінності та є герметичною сто-

совно зовнішнього світу – становить широку сферу «свого», протиставлену зовнішньому «чужому». Адже «тутешність, – це неусвідомлена, інстинктивно і спонтанно прийнята приватна вітчизна, яка відчувається через зв'язок із рідним ландшафтом і природою» [4].

Віросповідальна ідентичність є однією з найдавніших форм культурного самовизначення [15], а релігійна ксенофобія найчастіше лежить на поверхні міжетнічних конфліктів та в основі формування стереотипу етнічного сусіда [23], проте у «Вертепах» церква не спричиняє розмежування у пограничній спільноті.

Як слушно відзначив К. Вика, «довго треба читати «Вертепи», щоб визначити, котрий із ксьондзів (Жупан чи Самосачинський) греко-католицький, а котрий римо-католицький» [30]. Релігійне вчення в їхньому викладі не має жодних ознак навернення, є лише морально-етичним законом співжиття з ближнім. Священники прагнуть підтримати локальну гармонію, природній лад у підопічній спільноті, яку об'єднують, між іншим, і спільні забобони, рештки поганських обрядів, давні перекази і міфи – тутешні архіцінності [16].

Головний герой твору – Лукаш Шеремета (українець?), потрапивши в біду та розмірковуючи, до кого звернутися за підтримкою, розглядає кандидатури обох ксьондзів, не замислюючись над питанням «своєї / чужої віри». Тітка Белдовська (полька) переносить метрику Томку Шеремети з церкви до костелу без жодних перешкод чи осуду з боку місцевої громади. Діалектика свого й чужого не має тут етноцентричної мотивації, а переноситься на опозицію тутешне-нетутешне. Тож поняття, витворені у просторі «тутешності», функціонують у Л. Бучковського як понадіндивідуальний код, доступний членам даної спільноти, засвоєння цього коду є головною умовою включення в її межі, а багатомовність – «польсько-русинська мішанина з єврейським відтінком» [19] – є тут формою зрозумілої всім «людської мови» [4].

У герметичному світі Долинощасної склалася своєрідна ієрархія добрих і злих сил: є свої священики, свій цілитель (Гжибняк), свої лиходії (Жарновецький, Деркач), свій злодій (Гук), своя причинна (Анелька Безданська) тощо. Кожен з них є в тій чи іншій мірі добрий / злий, заслуговує на похвалу / осуд місцевої громади, проте всі вони є частиною свого, близького, зрозумілого світу. Натомість, прибулець Шеремета, який прагне осісти в селі, наражається на опір значної частини мешканців, яка не бажає приймати нетутешнього. Шеремета потерпає від облудного вїйта, а також стає своєрідним «козлом відпущення» – причиною всіх нещасть сільської громади: «Люди бунтувалися; рано-вранці до Жарновецького прийшла делегація з вимогою негайно вигнати Шереметів з села. На їхню думку, все нещастя Шеремета приніс [...] – викинь із села чужинців» [16], – безжально прирікає прибульців багатонаціональний колектив села, для якого Шеремета і його син – чужі, невідомі, отже, потенційно є носіями небезпеки для сформованого світу Долинощасної.

Структуру пограничного світу у «Вертепах» формують взаємини різнонаціональних тутешніх, для яких найвищою вартістю є спільне «Ми», ототожнення з простором малої, приватної вітчизни. А з цього «Ми», яке органічно й безконфліктно поєднує численних Інших, виростає універсальна модель європейської культури, яка, за С. Вінцензом, вибудовується на основі провінційних, локальних культур, що зберігають непорушену, автентичну різноманітність [5].

Напруга і протистояння між своїм і чужим виразно зазначається у стосунках села із представниками влади. Приїжджі чиновники звертаються до селян «нелюдською мовою» (наратор умисно підкреслює недоречну пафосність висловлювань урядовців), намагаються, втілюючи принципи національної політики Польщі того періоду, нав'язати етнічно недиференційованій громаді тенденційні моделі поведінки: «Плітки і деструкцію серед вас поширює не хто інший, як

українці!» [2] – що наражається на рішучий опір тутешніх: «Ні, пане референте, не русини» [2]. Про подібні дії влади згадує у повісті «Атлантида» А. Хцюк, описуючи створення у районі Дрогобича «Союзів маєтної шляхти» з метою на-вернення рутенізованих поляків до шляхетських традицій та протиставлення їх місцевому населенню. У світі довоєнної Долинощасної націоналістична ідеологія не приживається, проте деякі симптоми вказують на руйнування герметичного тутешнього світу, який за часів Другої світової війни (а це час «Чорного потоку») перетвориться на мереживо локальних антагонізмів. З уст міського урядовця у «Вертепах» вперше падає слово «перекинчик», що позначає людину, яка змінила віросповідання [15]. Це поняття функціонує виключно в контексті агресивного протистояння Іншості, а тому для мешканців Долинощасної, де релігія є актом вільного вибору, воно є незрозумілим і неприйнятним.

Прояви «ідеологічної поведінки» у «Вертепах» вкрай рідкі: село живе за законами природи з її доетичною жорстокістю. Тому політиканство Бондарчука, який «не терпів українців, вірив у відродження Старорусі з допомогою Польщі, був запальним прихильником Пілсудського» [2] і нібито вбив молодого українського політика, виглядає швидше як дивакування, тим більше, поставлене наратором у ряд інших дивацтв – «Бондарчук – чортівник» [19] – втрачає серйозне підґрунтя. Однак, кінцеві партії твору вказують на поглиблення привнесених ззовні процесів розмежування у поліетнічному середовищі, посилення поліцейного контролю, вербування священиків для спостереження за місцевим вчителем (Ксьондз Самосачинський пробує опиратися: «Адже це – поляк, своя людина!» [3] – проте свій відтепер не звільняється від підозри, як вчить влада). Настрій осінньої туги, безвиході, розпачу, і врешті смерть ксьондза Самосачинського перетворюють село на «вбогий цвинтар» [28], що у творі свідчить про «смеркання», близьку загибель багатоголосого пограничного світу.

«Леопольд Бучковський показав, мабуть, найсумніші, найсіріші «креси». Створив образ, який заперечує кольоровий візерунок України, Поділля і Волині, де основою провінційної, сільської екзистенції є спільність нужди» [17], – пише дослідниця. На нашу думку, заперечення «кольорового візерунку України» у «Вертепах» означає насамперед заперечення її стереотипного бачення, поширеного в літературі міжвоєнного двадцятиліття, як щасливої Аркадії, Раю, згідно з одним полюсом романтичної міфології, а також і як України-Пекла, відповідно до протилежного полюса стереотипа.

Унікаючи цих крайнощів, письменник очевидно не прагнув до однорідності, безликісті «кресового» світу, адже у спосіб якнайбільш безпосередній, не порушуючи матерії «живого слова» передає «дивовижну звичайність» повсякденного людського буття, його містерію, барвистість, багатоголосся, які народжувалися з творчого «палінгенезису» культур і мов. Погранично-му світові Л. Бучковського притаманна «дорефлексивна різно-рідність», яку автор втілює в «мозаїчності» (термін К. Вики) образотворення: чіткій живописній деталі, фрагментарності композиції, уривчастій, непослідовній нарації.

Висновки дослідження й перспективи подальших наукових розвідок у визначеному напрямі. Авторська модель художнього світу польського письменника Леопольда Бучковського вибудовується навколо поняття «життя – екзистенція», яке, попри свою реальність і об'єктивність, має суто індивідуальне розуміння та залишається неоднозначним й абстрактним. Можливо саме тому З. Трішка називає письменника «прибичником феноменологічного екзистенціалізму» Автор намагається відтворити ворожість, хаос і анархію людської екзистенції, збудувати художній світ, який протиставляється лінійному світосприйняттю, через це деякі дослідники часто називають його твори позбавленими ладу й інтелектуалізму.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бахтин М. М. Эстетика словесного творчества. Москва: Искусство, 1979. 486 с.
2. Бубер М. Проблема человека. Київ, 1998. С. 45–46.
3. Гром'як Р. Образ світу в Леопольда Бучковського й Уласа Самчука (на матеріалі повістей «Вертепи», «Чорний потік» і романів «Волинь», «Чого не гоїть огонь». Слово і час. 1997. № 3. С. 46–51
4. Гром'як Р. Часопростір прози Леопольда Бучковського й Уласа Самчука. Київські полоністичні студії. Том XVI. С. 339–348
5. Доній Н. Мандрування як ситуація розриву з «нудьгою повсякденності» постмодерну. Сіверянський літопис. 2002. № 2. С. 105–108.
6. Есин А. Б. Принципы и приемы анализа литературного произведения. Москва, 1998. 248 с.
7. Кискін О. М. Урбаністичний хронотоп в постмодерністському романі: автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. філол. наук: спец. 10.01.06 «Теорія літератури». Київ, 2006. 20 с.
8. Копистянська Н. Хронотоп як аспект вивчення слов'янського романтизму (на матеріалі західнослов'янських літератур у європейському контексті). Слов'янські літератури: Доповіді. XII Міжнародний з'їзд славістів (Краків, 27 серпня – 2 вересня 1998). Київ, 1998. С. 57–74
9. Копистянська Н., Григораш Н. Напрями вивчення часу і простору в літературознавстві слов'янського світу. Слов'янські літератури. Доповіді. XIII Міжнародний конгрес славістів. Київ, 2003. 15–21 серпня. С. 5–35.
10. Цивьян Т. Взгляд на себя через посредника («себя как в зеркале я вижу...»). Славяноведение. 1997. № 1. С. 11
11. Bieńkowski Z. Modelunki. Szkice literackie. Warszawa, 1966. S. 9.
12. Buczkowski L. Trziszka Z. Wszystko jest dialogiem. Warszawa: Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza, 1984. S. 85
13. Buczkowski L. Wertepy. Warszawa: Gebethner i Wolf, 1947. S. 160
14. Burkot S. Leopold Buczkowski. Proza powojenna 1945–1980. Warszawa: Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, 1984. S. 188–201.
15. Buryła S. Prawda mitu i literatury: o pisarstwie Tadeusza Borowskiego i Leopolda Buczkowskiego. Kraków: Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych «Universitas», 2003. 335 s.
16. Dąbrowski M. Literatura polska 1945–1995. Warszawa: Wyd. «Trio», 1997. 284 s.

17. Faltyn A. P. Czarny potok Leopolda Buczkowskiego jako wypowiedź literacka i filozoficzna. zimą bywa się pisarzem... O Leopoldzie Buczkowskim. Kraków: «Universitas», 2008. 101137 s.

18. Gorczyńska R. O Leopoldzie Buczkowskim – zamiast nekrologu. Kultura. Paryż, 1989. № 10. 138144 s.

19. Haupt Z. El Pelele. Szpica. Opowiadania. Warianty. Szkice. Paryż: Biblioteka Kultury. Instytut Literacki, 1989. S. 130.

20. Indyk M. Granice spójności narracji. Proza Leopolda Buczkowskiego. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1987. 136 s.

21. Kalin A. Problem spójności prozy Leopolda Buczkowskiego. zimą bywa się pisarzem... O Leopoldzie Buczkowskim. Kraków: «Universitas», 2008. 27–60 s.

22. Nycz R. Teufelsdröckh redivivus albo o pewnym dialogu tekstowym. Teksty, 1978. z. 1. S. 112.

23. Owczarek B. Próba rekonstrukcji poetyki Leopolda Buczkowskiego. zimą bywa się pisarzem... O Leopoldzie Buczkowskim. / Kraków: «Universitas», 2008. 1126 s.

24. Weretiuk O. Wizja Ukrainy we współczesnej powieści polskiej i ukraińskiej: (Leopold Buczkowski, Andrzej Kuśniewicz, Włodzimierz Odojewski, Ułas Samczuk, Iryna Wilde, Roman Andrijaszuk). Warszawa: Wydaw. Instytutu Literatury Polskiej Wydziału Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego, 1998. 297 s.

25. Wiegandt E. Literackie formy świadomości kresowej. Polonistyka. 1997. № 4. S. 199.

REFERENCES

1. Bakhtyn M. M. Estetyka slovesnoho tvorchestva [Aesthetics of verbal creativity]. Moskva: Yskusstvo, 1979. 486 p.

2. Buber M. Problema cheloveka [The problem of man]. Kyiv, 1998. p. 45–46.

3. Hromiak R. Obraz svitu v Leopolda Buchkovskoho y Ulasa Samchuka (na materialih povistei «Vertepy», «Chornyi potik» i romaniv «Volyn», «Choho ne hoit ohon») [The image of the world in Leopold Buchkovsky and Ulas Samchuk (based on the stories «Nativity Scenes», «Black Stream» and novels «Volyn», «What does not heal the fire.»)]. Slovo i chas. 1997. № 3. p. 46–51

4. Hromiak R. Chasoprostir prozy Leopolda Buchkovskoho y Ulasa Samchuka [Time space of prose by Leopold Buchkovsky and Ulas Samchuk]. Kyivski polonistychni studii. Tom XVI. p. 339–348

5. Donii N. Mandruvannia yak sytuatsiia rozryvu z «nudhoiu povsiakdennosti» postmodernu [Traveling as a situation of rupture with the «boredom of everyday life» postmodern]. Siverianskyi litopys. 2002. № 2. p. 105–108.

6. Esyn A. B. Pryntsypy u pryemy analiza lyteratorunoho proyzvedenyia [Principles and methods of analysis of a literary work]. Moskva, 1998. 248 p.

7. Kyskin O. M. Urbanistychnyi khronotop v postmodernistskomu romani [Urban chronotope in the postmodern novel]: avtoref. dys. na zdobuttia nauk, stupenia kand. filol. nauk: spets. 10.01.06 «Teoriia literatury». Kyiv, 2006. 20 p.

8. Kopystianska N. Khronotop yak aspekt vyvchennia slovianskoho romantyzmu (na materialy zakhidnoslovianskykh literatur u yevropeiskomu konteksti) [Chronotop as an aspect of the study of Slavic romanticism (on the material of Western Slavic literature in the European context)]. Slovianski literatury: Dopovidi. KhII Mizhnarodnyi zizd slavistiv (Krakiv, 27 serpnia – 2 veresnia 1998). Kyiv, 1998. p. 57–74

9. Kopystianska N., Hryhorash N. Napriamy vyvchennia chasu i prostoru v literaturoznavstvi slovianskoho svitu [Directions of studying time and space in the literary criticism of the Slavic world]. Slovianski literatury. Dopovidi. XIII Mizhnarodnyi konhres slavistiv. Kyiv, 2003. 15–21 serpnia. p. 5–35.

10. Tsyvian T. Vzglhiad na sebia cherez posrednyka («sebia kak v zerkale ya vyzhu...») [Looking at yourself through an intermediary («I see myself as in a mirror...»)]. Slavianovedenye. 1997. № 1. p. 11

11. Bieńkowski Z. Modelunki. Szkice literackie. Warszawa, 1966. S. 9.

12. Buczkowski L. Trziszka Z. Wszystko jest dialogiem. Warszawa: Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza, 1984. S. 85

13. Buczkowski L. Wertepy. Warszawa: Gebethner i Wolf, 1947. S. 160

14. Burkot S. Leopold Buczkowski. Proza powojenna 1945–1980. Warszawa: Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, 1984. S. 188–201.

15. Buryła S. Prawda mitu i literatury: o pisarstwie Tadeusza Borowskiego i Leopolda Buczkowskiego. Kraków: Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych «Universitas», 2003. 335 s.

16. Dąbrowski M. Literatura polska 1945–1995. Warszawa: Wyd. «Trio», 1997. 284 s.

17. Faltyn A. P. Czarny potok Leopolda Buczkowskiego jako wypowiedź literacka i filozoficzna. zimą bywa się pisarzem... O Leopoldzie Buczkowskim. Kraków: «Universitas», 2008. 101137 s.

18. Garczyńska R. O Leopoldzie Buczkowskim – zamiast nekrologu. Kultura. Paryż, 1989. № 10. 138144 s.

---

19. Haupt Z. El Pelele. Szpica. Opowiadania. Warianty. Szkice. Paryż: Biblioteka Kultury. Instytut Literacki, 1989. S. 130.

20. Indyk M. Granice spójności narracji. Proza Leopolda Buczkowskiego. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1987. 136 s.

21. Kalin A. Problem spójności prozy Leopolda Buczkowskiego. zimą bywa się pisarzem... O Leopoldzie Buczkowskim. Kraków: «Universitas», 2008. 27–60 s.

22. Nycz R. Teufelsdröckh redivivus albo o pewnym dialogu tekstowym. Teksty, 1978. z. 1. S. 112.

23. Owczarek B. Próba rekonstrukcji poetyki Leopolda Buczkowskiego. zimą bywa się pisarzem... O Leopoldzie Buczkowskim. / Kraków: «Universitas», 2008. 1126 s.

24. Weretiuk O. Wizja Ukrainy we współczesnej powieści polskiej i ukraińskiej: (Leopold Buczkowski, Andrzej Kuśniewicz, Włodzimierz Odojewski, Ułas Samczuk, Iryna Wilde, Roman Andrijaszuk). Warszawa: Wydaw. Instytutu Literatury Polskiej Wydziału Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego, 1998. 297 s.

25. Wiegandt E. Literackie formy świadomości kresowej. Polonistyka. 1997. № 4. S. 199.